

УДК 347.4

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.1.62>

ДОГОВІР ПРО ПЕРЕРОЗПОДІЛ СПАДЩИНИ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ

Лукашевич-Крутник І.С.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного університету
ORCID: 0000-0002-9557-7886

Лукашевич-Крутник І.С. Договір про перерозподіл спадщини в системі цивільно-правових договорів України.

Статтю присвячено дослідженню договору про перерозподіл спадщини в системі цивільно-правових договорів України. Актуальність дослідження зумовлена комплексом теоретичних та практичних факторів: недостатньою науковою розробленістю цього договору в доктрині цивільного права, фрагментарністю національного законодавчого регулювання, значною кількістю правозастосовних проблем у нотаріальній та судовій практиці, а також особливими умовами воєнного стану в Україні, за яких договір про перерозподіл спадщини проявився як ефективний спосіб досягнення консенсусу між спадкоємцями без судового втручання. Обґрунтовано, що договір про перерозподіл спадщини належить до категорії непойменованих договорів у цивільному праві України. Проаналізовано наявні в цивілістичній доктрині класифікації договорів у сфері спадкового права, запропоновані провідними українськими науковцями, та встановлено відсутність у них згадок про договір про перерозподіл спадщини, що підтверджує недостатню наукову розробленість обраної проблематики та необхідність її доктринального осмислення. Автором аргументовано віднесення договору про перерозподіл спадщини до групи договорів у сфері спадкового права. На підставі аналізу теорії спадкового права обґрунтовано наявність ряду ознак, характерних договорам у сфері спадкового права, у договорі про перерозподіл спадщини: спеціальна правова мета або юридична спрямованість, якою є забезпечення за допомогою договірних конструкцій переходу спадщини до спадкоємців; наявність юридичного факту відкриття спадщини як обов'язкової передумови укладення таких договорів; спеціальна правосуб'єктність сторін, якими можуть бути виключно спадкоємці; особисто-довірчий характер відносин між спадкоємцями, зумовлений їх родинними або сімейними зв'язками; особливий предмет договору; темпоральний аспект та локальний характер. Оскільки розпочатий процес рекодифікації цивільного законодавства України відкриває унікальне вікно можливостей для системного переосмислення та удосконалення правового регулювання спадкових відносин загалом та договірних відносин про перерозподіл спадщини зокрема, запропоновано закріпити положення про договір про перерозподіл спадщини у проєкті оновленого Цивільного кодексу України (Кодекс права приватного).

Ключові слова: договір, цивільно-правовий договір, договір про перерозподіл спадщини, непойменований договір, договори у сфері спадкового права, принцип свободи договору, правочин, сторони договору, предмет договору, спадкові правовідносини, спадкоємці, спадщина, рекодифікація (оновлення) цивільного законодавства, воєнний стан.

Lukasevych-Krutnyk I.S. The agreement on the redistribution of inheritance in the system of civil law contracts of Ukraine.

The article is devoted to the study of the agreement on the redistribution of inheritance in the system of civil law contracts of Ukraine. The relevance of the study is due to a complex of theoretical and practical factors: insufficient scientific development of this agreement in the doctrine of civil law, the fragmentation of national legislative regulation, a significant number of law enforcement problems in notarial and judicial practice, as well as the special conditions of martial law in Ukraine, under which the agreement on the redistribution of inheritance appeared as an effective way to achieve consensus between heirs without judicial intervention.

It is substantiated that the agreement on the redistribution of inheritance belongs to the category of unnamed contracts in the civil law of Ukraine. The classifications of contracts in the field of inheritance law, proposed by leading Ukrainian scholars, available in the civil doctrine, have been analyzed, and the absence of mentions of the contract on the redistribution of inheritance has been established in them, which confirms the insufficient scientific development of the selected issues and the need for its doctrinal understanding. The author argues for the classification of the contract on the redistribution of inheritance to the group of contracts in the field of inheritance law. Based on the analysis of the theory of inheritance law, the presence of a number of features characteristic of contracts in the field of inheritance law in the contract on the redistribution of inheritance is substantiated: a special legal purpose or legal orientation, which is to ensure the transfer of the inheritance to the heirs by means of contractual structures; the presence of the legal fact of opening the inheritance as a mandatory prerequisite for concluding such contracts; special legal personality of the parties, which can only be heirs; personal-confidential nature of the relations between the heirs, due to their family or family ties; special subject of the contract; temporal aspect and local nature. Since the initiated process of recodification of the civil legislation of Ukraine opens a unique window of opportunity for a systematic rethinking and improvement of the legal regulation of inheritance relations in general and contractual relations on the redistribution of inheritance in particular, it is proposed to enshrine the provisions on the contract on the redistribution of inheritance in the draft of the updated Civil Code of Ukraine (Code of Private Law).

Key words: contract, civil law contract, contract on the redistribution of inheritance, unnamed contract, contracts in the field of inheritance law, principle of freedom of contract, transaction, parties to the contract, subject of the contract, inheritance legal relations, heirs, inheritance, recodification (update) of civil legislation, martial law.

Постановка проблеми. Повномасштабне військове вторгнення російської федерації в Україну, розпочате 24 лютого 2022 року, створило безпрецедентні виклики для функціонування всієї правової системи держави, включаючи сферу спадкових правовідносин. Воєнний стан, введений на території України, спричинив докорінну зміну умов реалізації спадкових прав. Внутрішня та зовнішня міграція населення України, загибель великої кількості українців, зникнення безвісти при виконанні військових завдань, перебування в полоні або на тимчасово окупованих територіях, руйнування інфраструктури та обмеження доступу до нотаріальних і судових органів – усі ці фактори суттєво ускладнюють процес спадкування та породжують необхідність гнучкого застосування норм спадкового права. У таких умовах договір про перерозподіл спадщини виступає ефективним правовим механізмом, що дозволяє спадкоємцям врегулювати спірні питання щодо спадщини шляхом досягнення консенсусу та уникнути тривалих судових процесів. Тому дослідження договору про перерозподіл спадщини в умовах воєнного стану є своєчасним, має не лише теоретичне, а й важливе практичне значення для реалізації спадкових прав учасниками цивільних відносин.

Метою наукової публікації є дослідження договору про перерозподіл спадщини в системі цивільно-правових договорів України.

Стан опрацювання проблематики. Варто відзначити, що в юридичній літературі договору про перерозподіл спадщини не приділено достатньо уваги. На проблематику перерозподілу спадщини загалом звертали увагу в своїх наукових напрацюваннях В.В. Баранкова, М.М. Дякович, Ю.О. Заїка, Ю.Є. Зінкевич, О.Є. Кухарев, О.П. Печений, Є.О. Рябоконе, Є.І. Фурса, С.Я. Фурса, О.Д. Чуєва та ін. Втім в українській цивілістичній доктрині досі немає монографічних досліджень, присвячених окресленій проблематиці. А в окремих системних наукових роботах, присвячених загальній характеристиці договорів у сфері спадкового права, про договір про перерозподіл спадщини взагалі не згадується [1, с. 2-3; 2, с. 99; 3, с. 77]. Внаслідок відсутності ґрунтового теоретичного підґрунтя у практиці нотаріату та судів виникають суперечливі підходи до щодо регулювання досліджуваного договору, що свідчить про необхідність доктринального осмислення та вироблення єдиних правозастосовних стандартів.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні договір про перерозподіл спадщини характеризується фрагментарністю національного законодавчого регулювання. Сам термін «договір про перерозподіл спадщини» в нормах чинного Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) навіть не згадується [4]. Законодавець у статті 1280 обмежився лише загальними положеннями про можливість перерозподілу спадщини без зазначення способів їх реалізації та залишаючи поза увагою низку принципових питань: поняття договору про перерозподіл спадщини, його суб'єктний склад, істотні умови, форму та порядок укладення, особливості виконання та ін. Це поро-

джує суперечливу нотаріальну та судову практику, ускладнює правозастосування і, що особливо критично в умовах воєнного стану, створює додаткові перепони для реалізації спадкових прав. Тому розпочатий процес рекодифікації цивільного законодавства України відкриває унікальне вікно можливостей для системного переосмислення та удосконалення правового регулювання спадкових відносин загалом та договірних відносин про перерозподіл спадщини зокрема [5].

Договір про перерозподіл належить до непоіменованих договорів у цивільному праві України, оскільки, як зазначалось вище, законодавством не закріплено положення про такий договір ні в кодифікованому акті цивільного законодавства України, ні в спеціальних законах чи підзаконних актах. Можливість укладення таких договорів випливає із принципу свободи договору, відповідно до якого сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог ЦК України, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості (ст. 627 ЦК України). Як зазначає З. У. Козлісва, з розвитком цивільного обігу в договірній практиці дедалі частіше укладаються договори, які прямо не врегульовані законодавством, проте відповідають його загальним принципам [6, с. 316]. Про це наголошується і в матеріалах судової практики. Так, в постанові Касаційного цивільного суду від 21 березня 2018 року вказується, що «тлумачення статті 6 ЦК України свідчить, що сторони мають право укласти договори, які не передбачені актами цивільного законодавства, за умови, що вони відповідають загальним засадам цивільного законодавства. Такі договори є непоіменованими, оскільки не визначені в актах законодавствах. Свої відносини в непоіменованих договорах сторони врегульовують на власний розсуд» [7].

Належність договору про перерозподіл спадщини до непоіменованих пояснює його відсутність в класифікаціях договорів у сфері спадкового права серед доктринальних джерел. Втім цей договір вироблений нотаріальною практикою та зумовлений динамікою сучасних спадкових відносин. Відповідно до ч. 1 ст. 1280 ЦК України якщо після спливу строку для прийняття спадщини і після розподілу її між спадкоємцями спадщину прийняли інші спадкоємці, вона підлягає перерозподілу між ними [4]. Такі спадкоємці мають право вимагати передання їм у натурі частини майна, яке збереглося, або сплати грошової компенсації. Перерозподіл може відбуватися двома способами: в договірному або судовому порядку. Обрання спадкоємцями договірного порядку зумовлює укладення договору про перерозподіл спадщини. Як зазначає М.М. Дякович, у цьому разі законодавець дає можливість названим спадкоємцям вимагати перерозподілу спадщини між ними. Якщо таке право виникло у них, коли спадкоємці вже отримали свідоцтво про право на спадщину, але, наприклад, ще не зареєстрували своє право власності (на нерухомість) або не пред'явили про це свідоцтво до банку й не отримали гроші, які належали померлому, тоді всі спадкоємці можуть звернутися до нотаріуса та укласти договір про перерозподіл спадщини. Якщо таке свідоцтво про право власності (на нерухомість) вже зареєстроване у реєстрі прав власності чи за ним отримали кошти у банку, то спадкоємці мають право вимагати передання їм у натурі частини майна, яке збереглося, чи сплати грошової компенсації. Якщо між спадкоємцями з приводу цього досягнуто згоди, то всі вказані питання можна врегулювати шляхом укладення цивільно-правових правочинів [8, с. 1335 – 1336].

Про можливість договірного порядку перерозподілу спадщини зазначається і в судовій практиці. Так, в постанові Київського апеляційного суду від 01 червня 2023 року у справі №357/8183/22 вказується: «Статтею 1280 перерозподіл спадщини являє собою повторний розподіл спадщини між спадкоємцями у випадку, коли після первісного її розподілу в натурі спадщина буде прийнята іншими спадкоємцями. Такими способами є *письмова згода спадкоємців*, які прийняли спадщину, рішення суду про визначення додаткового строку для подання заяви про прийняття спадщини або коли певні обставини є підставою для перерозподілу спадщини» [9].

За своєю правовою природою договір про перерозподіл спадщини є цивільно-правовим договором (дво- чи багатостороннім правочином). Відповідно до ч. 1 ст. 626 ЦК України договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Дво- чи багатостороннім правочином (договором) є погоджена дія двох або більше сторін (ч. 2,4 ст. 202 ЦК України) [4]. В цьому контексті варто звернути увагу на тлумачення договору як регулятора цивільних відносин, запропоноване видатним цивілістом В.В. Луцем. На думку науковця, як юридичному факту і як виду правочину, договору властиві такі ознаки:

у ньому виявляється воля не однієї особи (сторони), а двох чи кількох, при цьому волевиявлення учасників за своїм змістом повинно відповідати одне одному;

договір – це така спільна дія осіб, яка спрямована на досягнення певних правових наслідків: набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Саме за цією ознакою цивільно-правовий

договір відрізняється від інших договірних форм, що їх використовують в інших галузях права (трудовому, міжнародному публічному тощо), і де вони набувають певних специфічних рис [10, с. 282].

Для договору про перерозподіл спадщини характерні обидві зазначені ознаки. По-перше, у досліджуваному договорі у формі домовленості проявляється воля двох чи кількох спадкоємців, при цьому їх воля співпадає із волевиявленням, а волевиявлення спадкоємців, які первісно прийняли спадщину, співпадає із волевиявленням інших спадкоємців, які прийняли спадщину вже після її розподілу. По-друге, домовленість спрямована на зміну обсягу прав та обов'язків, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті та перейшли першим спадкоємцям, на користь нових спадкоємців, які згодом прийняли спадщину. Тому з впевненістю можна стверджувати, що договір про перерозподіл спадщини є цивільно-правовим договором, правомірною дією, спрямованою на зміну обсягу спадщини серед спадкоємців.

Ще одним важливим питанням є визначення, до якої групи договорів належить договір про перерозподіл спадщини. В доктрині цивільного права систематизація договорів класично проводиться від загального до особливого. Поділ на однорідні групи має здійснюватись за вдалим критерієм, який створює зв'язок між різними видами договорів та унеможливає розміщення одного і того самого договору в різних класифікаційних групах. Таким критерієм є спрямованість зобов'язання, яке породжується договором. При цьому в юридичній літературі він формулюється по-різному. С.М. Бервено та Р.А. Майданик влучно зауважують, що зазначений вище критерій ще називають «принципом результату» («направленість результату») або метою договору [11, с. 323]. Першим рівнем поділу в системі договірних зобов'язань є їх поділ на такі класифікаційні групи як «тип договору». Дане поняття застосовується для позначення найбільш повної за обсягом групи договорів, яка виокремлюється від інших за однаковою спрямованістю або направленістю результату цивільно-правового договору. Беручи до уваги норми Книги 5 ЦК України про договірні зобов'язання, типами цивільно-правових договорів є: 1) договори про передачу майна у власність; 2) договори про передачу майна у користування; 3) договори про виконання робіт; 4) договори про надання послуг; 5) договори про передачу результатів інтелектуальної діяльності; 6) договори про спільну діяльність. Крім того, виділяють договори особливого роду «*sui generis*», які, попри можливу подібність з іншими договірними договорами, мають унікальні риси.

Проте досліджуваний договір про перерозподіл спадщини, на нашу думку, не належить до жодної із зазначених груп договорів. За своєю спрямованістю договір про перерозподіл спадщини можна віднести до групи договорів у сфері спадкового права.

В теорії спадкового права відображені різні наукові підходи щодо ознак договорів у сфері спадкового права [1, с. 3; 2, с. 100-101; 12, с. 529 - 530]. Втім аналіз дозволяє виділити декілька основних. По-перше, договори у сфері спадкування мають спеціальну правову мету або юридичну спрямованість – забезпечити за допомогою договірних конструкцій перехід спадщини до спадкоємців. Визнання цієї спеціальної мети є теоретичною підставою для встановлення особливого правового режиму таких договорів та їх виділення в окрему категорію у системі цивільно-правових договорів. За допомогою договору про перерозподіл спадщини відбувається перерозподіл прав та обов'язків між спадкоємцем (-ями), який (які) вчасно прийняли спадщину, на користь спадкоємця (-ів), який (які) пропустив (-ли) строк для прийняття спадщини.

Другою ознакою є наявність юридичного факту відкриття спадщини як передумови укладення договорів у сфері спадкування. Відкриття спадщини (згідно з ч. 1 ст. 1220 ЦК України смерть спадкодавця або оголошення його померлим) є тим юридичним фактом, який створює саму можливість виникнення спадкових правовідносин. Без відкриття спадщини особи не набувають статусу спадкоємців, а отже, не мають правової підстави укладати договори щодо спадкового майна. Це класичний причинно-наслідковий зв'язок у праві. Договір про перерозподіл спадщини може укладатись спадкоємцями щодо спадкового майна, тому йому, безумовно, передує момент відкриття спадщини. Така ознака характерна для досліджуваного договору.

На думку О.Є. Кухарева, договір у спадковому праві – лише елемент юридичного складу, нездатний самостійно породжувати правові наслідки у вигляді виникнення, зміни чи припинення цивільних прав і обов'язків. Тому договір у сфері спадкування відіграє другорядну роль [2, с. 100]. З такою позицією важко погодитись, оскільки будь-який договір за загальним правилом, закріпленим у п. 1 ч. 2 ст. 11 ЦК України, є самостійною підставою для виникнення цивільних прав та обов'язків.

Третьою ознакою договорів у сфері спадкового права є спеціальна правосуб'єктність сторін. Сторонами таких договорів можуть бути виключно спадкоємці. Поза контекстом спадкових від-

носин ці особи не мають спеціальної правосуб'єктності для розпорядження спадковим майном. Така ознака теж характерна для договору про перерозподіл спадщини, оскільки його сторонами можуть бути тільки спадкоємці за законом.

Спеціальний суб'єктний склад договорів у сфері спадкового права зумовлює особисто-довірчий характер таких договірних відносин, що є четвертою ознакою такої групи договорів. У переважній більшості випадків спадкоємці пов'язані родинними або сімейними зв'язками. Навіть якщо особистий контакт між ними був мінімальним за життя спадкодавця, сам факт спадкування за законом базується на презумпції сімейної близькості, що традиційно передбачає довірчі відносини. В цивілістичній доктрині від римського приватного права до сучасної цивілістики визнається особливий характер відносин між співспадкоємцями. Концепція *hereditas* (спадщина як єдине ціле) передбачала, що спадкоємці утворюють своєрідну спільноту (*consortium*), де панують відносини взаємної довіри. Тому довірчо-особистий характер відносин між спадкоємцями впливає з самої природи спадкових правовідносин, сімейно-родинного контексту та підвищених вимог законодавства до добросовісності їхньої поведінки. Ці відносини характеризуються фідуціарними елементами, що наближає їх до класичних довірчих правовідносин у цивільному праві. Ця ознака теж прослідковується в договорі про перерозподіл спадщини.

П'ятою ознакою є особливий предмет договорів у сфері спадкового права. Предметом таких договорів є спадщина (усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті), її частина або право на спадщину. Для цих договорів не характерний обмін майновими благами між сторонами з корисливою метою так як це характерно для більшості цивільно-правових договорів, зокрема договорів купівлі-продажу, оренди, підряду та ін. Ця ознака, безумовно, є в договорі про перерозподіл спадщини.

Шостою ознакою є темпоральний аспект та локальний характер. Договори в сфері спадкового права укладаються в межах певного часового періоду - як правило, після прийняття спадщини, але до остаточного оформлення спадкових прав або у процесі їх оформлення. Це окреслює сферу їх застосування – спадкові відносини, що свідчить про локальний характер. Такі ознаки прослідковуються у договорі про перерозподіл спадщини, адже спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, може звернутися з позовом до суду про визначення йому додаткового строку для подання ним заяви про прийняття спадщини (темпоральний характер, ч. 3 ст. 1272 ЦК України). Договір про перерозподіл спадщини укладається між спадкоємцями, які реалізують свої спадкові права (локальний характер).

В юридичній літературі окремі науковці однією із ознак договорів у сфері спадкового права називають їх закритий (вичерпний) перелік. Це означає, що особи мають право застосувати лише ті договірні конструкції, які прямо передбачені у Книзі 6 ЦК України. Наведене пояснюється тією обставиною, що у спадковому праві переважають імперативні норми та значно звужена автономія учасників правовідносин порівняно із договірним правом, де повною мірою діє принцип свободи договору [2, с. 101]. Загалом підтримуємо позицію про те, що в спадковому праві принцип свободи договору значно обмежений. В дослідженому договорі про перерозподіл спадщини це проявляється, зокрема, в тому, що сторони не можуть вільно обрати контрагента (оскільки сторонами можуть бути лише спадкоємці), визначити умови договору (предмет договору обмежений лише спадщиною). Втім в межах спадкового права є непоіменовані договори, назви яких чітко не вказані в положеннях ЦК України, яким є договір про перерозподіл спадщини, але їх укладення вироблено нотаріальною практикою, не суперечить нормам цивільного законодавства та моральним засадам суспільства. Тому, на нашу думку, не доречно говорити про закритий (вичерпний) перелік договорів у сфері спадкових правовідносин.

Варто зазначити, що в проєкті оновленого Цивільного кодексу України (Кодекс права приватного) стаття про перерозподіл спадщини сформульовано ідентично до чинної редакції за винятком окремих стилістичних правок (стаття 1778) [13]. Зважаючи на рекодифікацію (оновлення) цивільного законодавства України, вважаємо за доцільне запропонувати закріпити у ч. 1 статті 1778 проєкту Цивільного кодексу України (Кодекс права приватного) положення про договір про перерозподіл спадщини.

Висновки. Вищенаведене дослідження договору про перерозподіл спадщини в системі цивільно-правових договорів дозволяє сформулювати наступні висновки. Договір про перерозподіл спадщини належить до непоіменованих договорів у цивільному праві України, оскільки законодавством не закріплено положення про такий договір ні в кодифікованому акті цивільного за-

конодавства України, ні в спеціальних законах чи підзаконних актах. Втім зазначений договір вироблений нотаріальною практикою та зумовлений динамікою сучасних спадкових відносин. Договору про перерозподіл спадщини характерні ознаки, запропоновані в доктрині приватного права, які свідчать про його належність до групи договорів у сфері спадкового права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зінкевич Ю.Є. Договори між спадкоємцями щодо розподілу спадщини: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2022. 232 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fca6bf48-45b4-4db5-8f2f-76a4bd7cf51c/content> (дата звернення: 15.01.2026 р.).
2. Кухарев О.Є. Загальна характеристика договорів у сфері спадкового права України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2018. Випуск 48. Том 1. С. 98–101. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7b03cfc7-cc7f-4fe8-abee-1cab347ad9e/content> (дата звернення: 15.01.2026 р.).
3. Чуева О. Договори у спадковому праві. Мала енциклопедія нотаріуса. 2017. № 2. С. 77–87. <http://yurradnik.com.ua/wp-content/uploads/2017/05/СЧуева.pdf>.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.02.2026 р.).
5. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с. URL: <https://www.rada.gov.ua/files/kontseptsiiia.pdf> (дата звернення: 01.02.2026 р.).
6. Козлієва З.У. Категорія «непоіменовані договори» у цивільному праві України. Актуальні проблеми приватного права: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 93-й річниці з дня народж. В.П. Маслової, Харків, 27 лют. 2015 р. Харків, 2015. С. 316–319. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7815/1/Kozlieva_316-319.pdf (дата звернення: 01.02.2026 р.).
7. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 21 березня 2018 року у справі № 761/11589/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72970214> (дата звернення: 01.02.2026 р.).
8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 7-ме вид., переробл. і допов. / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, В.В. Цюри. Київ: Юрінком Інтер, 2025. Т. 2. 1424 с.
9. Постанова Київського апеляційного суду від 01 червня 2023 року у справі № 357/8183/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111751645> (дата звернення: 01.02.2026 р.).
10. Луць В.В. Служу пером своїй вітчизні. Вибрані праці. До 80-річчя від дня народження та 50-річчя науково-педагогічної і громадської діяльності. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2013. 327 с.
11. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т.В. Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.; за ред. О.В. Дзери. К.: Юрінком Інтер, 2008. 896 с.
12. Мироненко В.П., Ракул О.В. Договірне регулювання спадкових відносин за цивільним законодавством України. *Актуальні питання в сучасній науці*. 2023. № 8 (14). С. 529–542. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-529-542](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-529-542) URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/5822/5855> (дата звернення: 01.02.2026 р.).
13. Проект Цивільного кодексу України (Кодекс права приватного). URL: <https://itd.rada.gov.ua/38462d8f-1940-4794-9861-a129bfe806e9> (дата звернення: 01.02.2026 р.).

Дата першого надходження рукопису до видання: 03.02.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 05.03.2026